

26324

T.C.
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL DEĞİŞMEDE SANAYİLEŞME ETKİSİ

(BAYRAMPAŞA'DA BİR ARAŞTIRMA)

T- 26324

GÜLBİN TEKDAL YILMAZ
DANIŞMAN : DOÇ. DR. AYŞE MUŞLU

B/YENİŞEHİR, 1993

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

SayfaNo:

Giriş.....	I - II
I. BÖLÜM : SOSYAL DEĞİŞME	
1.1.Sosyal Değişme.....	1
1.2.Sosyal Değişmenin Ögeleri.....	3
1.3.Sosyal Değişme Kuramları.....	4- 15
II.BÖLÜM : SOSYAL DEĞİŞME VE SANAYİLEŞME.....	16-20
III:BÖLÜM: BAYRAMPAŞA`DA SOSYAL DEĞİŞME ve SANAYİLEŞME	
1.1.Varsayım.....	22
1.2.Amaçlar.....	22
1.3.Sınırlılıklar.....	22
1.4.Metod.....	23
1.5.Çalışmanın Bölümleri.....	23
1.6.Bayrampaşa`nın Tarihçesi.....	24-25
2.Araştırma Bulgularınının Değerlendirilmesi.....	26-55
IV.BÖLÜM: SONUÇLAR.....	56-60
SUMMARY AND RESULTS.....	61-65
KAYNAKLAR.....	66- 67
EK-I- SORU CETVELİ.....	70-71

TABLOLAR

Tablo No:	Tablo Adı:	Sayfa No:
1	Görüşülenlerin cinsiyet dağılımı.....	26
2	" görüşme sırasındaki yaşları.....	27
3	Görüşülenlerin doğum yerleri.....	28
4	" eğitim durumları.....	29
5	" İstanbul'da yaptıkları işlere göre dağılımı.....	30
6	Görüşülenlerin İstanbul'a gelmeden önce yaptıkları işlere göre dağılımı.....	30-31
7	Görüşülenlerin İstanbul'ageleş nedenleri.....	32
8	Görüşülenlerin eşlerinin doğum yerlerine göre dağılımı.....	33
9	Görüşülenlerin eşlerinin yaptıkları işlere göre dağılımı.....	33-34
10	Görüşülenlerin çocuklarının doğum yerleri.....	34
11	Görüşülenlerin çocuklarının sayısal dağılımı.....	35
12	" " eğitim durumları.....	36
13	Görüşülenlerin evsahibi veya kiracı olma durumu.....	37
14	Görüşülenlerin buldukları evde oturma süreleri.....	38
15	Görüşülenlerin oturdukları evde bulunan odaların sayısal dağılımı.....	39
16	Görüşülenlerin oturduklarıevin niteliği.....	39
17	Görüşülenlerin Bayrampaşa'da yerleşim süreleri dağılımı.....	40

Tablo No:	Tablo Adı:	Sayfa Adı:
18	Görüşülenlerin Bayrampaşa`da yerleşim nedenleri.....	41
19	Görüşülenlerin çalıştıkları işyerlerinin semtlere göre dağılımı.....	41-42
20	İmkan olsa görüşülenlerin ilk almak istedikleri nelerdir?.....	42
21	Görüşülenlerin evlerinde kullandıkları beyaz ve kahverengi eşya dağılımı.....	43
22	Görüşülenlerin yazılı basından yararlanma dağılımı.....	44
23	Görüşülenlerin sinema veya tiyatroya gitme dağılımı.....	44-45
24	Görüşülenlerin sağlık sorununu çözme dağılımı.....	45
25	Görüşülenlerin ek işlerde çalışma dağılımı.....	45-46
26	Görüşülenlerin Bayrampaşa`dan başka bir yere gitmeyi düşünüp düşünmediklerine göre dağılımı.....	47
27	Bayrampaşa`da telefon kullanma kapasitesi.	48
28	Bayrampaşa`da evlerde kullanılan telefonun genel telefon kullanımını içindeki oranı...	49
29	Bayrampaşa bölgesindeki sanayi kuruluşlarının yıllara göre dağılımı.....	50 -52
30	Bayrampaşa sanayi bölgesinde toplanan gelir vergisi miktarları.....	53
31	Bayrampaşa sanayi bölgesinde toplanan stopaj miktarları.....	54
32	Bayrampaşa sanayi bölgesinde toplanan kurumlar vergisi miktarları.....	55

GİRİŞ

Geleneksel toplum yapısını bütünüyle değiştiren sanayileşme olayını sosyal bilimlerin bütün dalları çok yönlü olarak incelediler ve incelemekteler.

Sosyolojinin konuları içinde sosyal değişimin önemli bir yeri vardır.

Bu araştırmanın konusu, sanayileşmenin sosyal değişmeye olan etkisini, seçilen Bayrampaşa örneği üzerinde incelemektir.

Genel olarak değişimin sözlük anlamı, belirli bir zaman sürecinde gözlenen farklılaşmadır. Değişme her yer ve her zamanda görülür.

Toplumlar durağan değildirler, tarih içinde nitelikçe değişmeyen bir toplum düşünülemez.

Sosyal değişme, toplum yapısında belirli sosyal kurumlarda, ya da sosyal kurumlar arasındaki ilişkilerde meydana gelen değişimdir (1).

Sosyal değişme sanayileşmedir, denilir ve sanayileşmenin ancak toplumun birbütün olarak ele alınmasıyla görülebilecek olan temel sorunlarına girilmezse yeterli bir sosyal değişme bilgisine ulaşılamaz (2).

(1) T.B. Bottomore, Toplumbilim (Çev. U. Oskay), Beta Yay., 1984, Shf.329

(2) Özer Ozankaya, Toplumbilime Giriş, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1977, Shf.287

Türk toplum yapısında Cumhuriyet döneminden özellikle 2.Dünya Savaşı'ndan sonra köklü sosyal değişimler gözlenmektedir. Bu, sosyal hareketlilik sürecinde ele alındığında aşağıdan yukarıya önemli ölçüde dikey hareketliliğin varlığını ortaya koyar. (3)

İstanbul, Türkiye'deki sanayi kuruluşlarının yarıya yakınına sahip bir ilimizdir (D.İ.E. 1985).

İstanbul'da 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan değişmeler Bayrampaşa yöresine de yansdı.

İncelemeye konu olarak Bayrampaşa'yı seçerken, sanayi kuruluşlarının varlığıyla 1000 kişilik bir köyün 40 yılda 400.000nüfuslu bir ilçeye dönüşmesine duyduğum ilgi etkili oldu.

(3)Orhan Türkdoğan, Sanayi Sosyolojisi Türkiye'nin Sanayileşmesi Dün - Bugün - Yarın ,Töre Devlet Yay., Ank., 1981, Shf.536

BİRİNCİ
BÖLÜM

SOSYAL DEĞİŞME

1.1- Sosyal Değişme

Sosyal değişmeyi değişik yazarlar değişik biçimde tanımlamaktadırlar. Buraya alınacak birkaç tanımla kavrama açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

Berelson ve Steiner'e göre, " herne kadar hayatta herşey değişmekteyse de bu terim yalnızca toplum yapısındaki temel ve geniş değişmeleri belirtmek üzere kullanılacaktır : Ailenin örgütlenişindeki , hayat kazanma yollarındaki , dinsel davranışlarındaki, insanlar tarafından benimsenen değerlerde ve kullanılan teknolojiadaki değişmeler anlamındaki değişmeler anlaşılmalıdır. Terim, toplumun temel kurum ve örgütlenişindeki kaynakları belirler" (4).

Moore'a göre sosyal değişme, sosyal yapıların yeni sosyal aksiyon ve etkileşme biçimlerinin önemli bir şekilde değiştirilmesi demektir (5).

Ginsberg ise, sosyal değişmeyi, "toplumsal yapıdaki değişme, yani toplum büyüklüğünde, parçaları arasındaki kompozisyon ya da dengede ya da örgütlenme şeklinde meydana gelen değişme." olarak tanımlamaktadır (6).

(4) E. Kongar, Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Remzi-Kitabevi, İst.,1981, shf:52

(5) A. Eserpek, Sosyal Kontrol, Sapma ve Sosyal Değişme, A. Ü. Basımevi, Ank.,1979, shf:1

(6) E. Kongar; a. g. e. , shf: 52

Bir diğer tanıma göreyse, toplumda göreli de olsa varolan denge durumundan yola çıkarak toplum hayatındaki değişmelerin hep yeni koşullara uygun yeni denge ve uyumluluk durumlarını aramak sosyal değişmedir (7).

Bu değişik tanımlamalarla açıklamaya çalışılan sosyal değişme zaman zaman sosyal gelişme ve ilerleme kavramlarıyla karıştırılmaktadır.Oysa ki, sosyal değişme bilimsel ve nesnel bir kavramdır.Bundan dolayı değer yargısı tanımaması gerekir. Buna karşın sosyal gelişme ve ilerleme ya değer yargısı taşır ya da belli bir ölçüte göre ve belli bir hedefe doğru olan değişikliği belirtir (8).

Her toplumda hem değişme hem de süreklilik görülmektedir.Bottomore **Bunu** sosyal kuvvet**ve** sosyal kontrol ile açıklamaktadır.Sosyal gelenek yeni kuşaklara aktarılır ancak yeni kuşak kendilerinden önceki sosyal hayatı aynen tekrarlayamadıkları için tam bir aktarma gerçekleşmemektedir.Sonuçta toplum hayatı kendi içinde değişir (9).

(7)Ö.Ozankaya, a.g.e.,shf.283

(8)E.Kongar, a.g. e.,shf.56

(9)T.B.Bottomore,a.g.e., shf.332-333

1.2. Sosyal Değişmenin Öğeleri

- a) "insan" olarak anılan birey, grup ve nüfus birlikleri,
- b) "aile" ve akrabalık kurumları,
- c) "eğitim" adlı, bireye kişiliğini kazandıran yaşantı ve süreçler,
- d) "töre" olarak adlandırılan gelenek ve görenekler,
- e) "teknoloji" adı verilen her türlü gereksinimimizi karşılayan araç gereçlerle onlara ilişkin bilgiler,
- f) "üretim-tüketim" ilişkileri olarak adlandırılan ekonomik ve politik kurumlar ve etkileri,
- g) "yönetim hukuk" veya kısaca "devlet" denilen kurum ve etkinlikleri,
- h) "din, bilim, felsefe" kurumları ve etkinlikleri.
- ı) "sanat" adlı yaratıcı, yorumlayıcı ve eleştireci ürün ve etkinlikler,
- j) "dil" adlı iletişim ortamları,
- k) "kişilik-karakter" denilen sistemin biçim verdiği ve sisteme biçim veren biyolojik-kültürel-sosyal bir alt sistem, sosyal değişimin öğeleri olarak sayılmaktadır.

Ayrıca bunlara ek olarak "doğal çevre" adlı canlı ve cansız varlıklardan oluşan sınırlı bir mekan ile sosyo-kültürel sistemlerin birbirleriyle ilişkileri de birer öge olarak dikkate alınmaktadır (10).

(10) B. Güvenç, Sosyal ve Kültürel Değişme, Hacettepe Ü. Yayınları, Ankara, 1976, shf. 34-35

1. 3- Sosyal Değişme Kuramları

Sosyal değişmeyi inceleyen kuramlar dört grupta toplanabilir.

(11) :

1- Evrimci Kuram

a) Klasik evrimci kuram

b) Evrimci kuramın çağdaş türleri

11- Dengeci Kuram

111- Çatışmacı Kuram

1V- Yükseliş ve Çöküş Kuramları

1-Evrimci Kuram

19.yy. evrimikuramlarının ortak özelliği ilerleme anlayışlarıdır.

a) Klasik evrimci kuram

Önceleri evrimci anlayışta olanların çoğunluğu toplumun ilkel yaşamdan yola çıkarak ilerlemiş hale gelişini açıklama yolunu seçtiler. Comte, Maine ve Morgan'ın ilk çalışmaları bu biçimde gerçekleşti.

Comte, uyguladığı pozisivist yöntemleher kültürün her zaman yaşayacağı tek tip aşamalar dizisi önerdi. Ona göre uygarlığın gelişmesi, "insan ırkının kendisini mükemmelleştirme eğiliminden " kaynaklanan doğal bir yasa gereği olduğundan kaçınılmaz ve değiştirilmezdi. Aynı zamanda ara aşamalarda hiçbirisi atlanamaz ve geriye doğru bir adım atılamazdı (12).

(11)Richard P. Appelbaum, Taplumsal Değişim Kuramları,
T.İş B. Kültür Yayınları, Sos. ve Felsefi Eserler
Dizisi 30, Shf: 14-15

(12)Richard P., Appelbaum, a.g.e., shf.18-19

Comte, "ilerleme, düzenin gelişmesidir." kuralına göre sosyolojiyi statik ve dinamik olarak iki alana ayırdı. Statik alan, toplumun yapısal doğasını incelerken, dinamik olan, toplumun gelişme yasalarını ele alacaktır (13).

Comte, toplumu organizmaya benzetti. Ona göre, toplumsal organizma öncelikle ailelerden daha sonra sınıflardan (ya da kastlardan) son olarak da kentler ve toplumlardan meydana gelir (14).

Comte'un çalışmalarındaki önemli bir noktada, evrimin iç mantığı üzerinde durmasıdır. Ona göre, her kültür kendi özgül çevresel durumuna göre ve ya diğer kültürlerle olan ilişkilerine karşın bir iç mekanizma ile yönlendirilir. Her uygarlık bütün uygarlıkların izlediği yolu bireysel olarak tekrarlar. Kültürel değişimi niteleyen farklılık değil benzerliktir. Böylece Comte, evrimin tek yönlü olduğunu ve her kültür tarafından bireysel olarak denendiğini öne sürdü (15).

Henry Sumner Maine, sosyal ilerlemenin tek yönlü gelişiminin statüye dayalı ilişkilerden sözleşmeye dayalı ilişkilerle doğru olduğunu belirtti. Roma hukukunun gelişimini izleyerek vardığı bu sonuç daha sonra sosyolojik kuramı üzerinde etkili oldu (16).

(13) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.20

(14) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.21

(15) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf. 22

(16) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.23

Lewis Henry Morgan'a göreyse, "vahşilikten uygarlığa" doğru gelişmekte olan toplumlar belirli aşamalardan geçerler. Bu aşamalar sırasıyla:

- 1) Vahşiliğin aşağı durumu,
- 2) " orta durumu,
- 3) " üst durumu,
- 4) Barbalığın aşağı durumu,
- 5) " orta durumu,
- 6) " üst durumu,
- 7) Uygarlık durumu, olarak özetlenebilir (17).

Ferdinand Toennies, sosyal örgütlenmenin iki ideal tipini oluşturdu. Ona göre, insan iradesi toplumsal ilişkileri belirler ve insan iradesinin iki şekli vardır. Bunlar akılcı irade ve doğal iradedir. Bu iradeleme uygun sosyal örgütlenme biçimleri, kırsal yaşamı niteleyen Gemeinschaft ve kent yaşamını niteleyen Gesellschaft'tır. Gemeinschaft'in yerine Gesellschaft'in geçmekte olduğunu belirten Toennies bu gelişmenin endişe verici olduğunu savundu. Çünkü ona göre bu değişim, kültürün yok olmasıyla sonuçlanabilir (18).

Organizmacı olarak adlandırılan bir grup sosyoloğun evrimci olarak nitelendirilmesinin nedeni, gittikçe artan toplumsal karmaşıklığın ve işbağımlılığın kuramını oluşturmalarıdır. Bu sosyologlardan Herbert Spencer, toplum ile yaşayan organizmalar arasındaki benzerlikten yola çıktı. Spencer'e göre evrim "maddenin belirsiz, tutarsız türdeşlikten, belirli tutarlı, çoktürüllüğe geçme" sürecidir.

(17) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.25

(18) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.26,28

Spencer toplumsal değişmedeki aşamaları tanımladı. Ona göre, toplumların nüfus artışıyla birlikte karmaşıklığı da artma eğilimindedir. Her toplum artan karmaşıklık yönünde gelişecek ancak, gerekli değişimlere karşı direnecek olursa, daha önceki bir konuma geri dönecektir(19).

Emile Durkheim, Toplumda İşbölümü adlı kitabında Sosyolojinin konusu ve yöntemini belirledi. Birey üzerinde sınırlama koyan toplum yaşamının toplumsal olayları sosyolojinin konusudur ve işbölümü de böyle bir olgudur. Gene bu eserinde Durkheim, toplumun temel bir özelliği olarak toplumsal dayanışma üzerinde durdu. Toplumsaldayanışmanın toplumsal işbölümünden doğduğunu belirtmekle Comte ve Spencer`i izleyen Durkheim`in onlardan farkı, dayanışmanın diğer kaynaklarını saptamaya ve aralarındaki ilişkileri açıklamaya çalışmasıdır. Durkheim`e göre iki ana dayanışma tipi vardır. Bunlardan birincisi, bireyler arasındaki benzerlikten doğan mekanik dayanışma; ikincisi, birbirine benzemeyen fakat karşılıklı işbağımlılığı olan birçok bireyin zorunlu karşılıklı ilişkisinden doğan organik dayanışma. Ona göre, mekanik dayanışma güçlü bir ortaklaşa bilincin varlığı ile belirlenirken ,organik dayanışma bireyler arasındaki çeşitli sözleşme ilişkileri ile belirlenir (20).

(19) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.29-30

(20) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.30,31

Durkh m'a göre birbiri ile iliŐkide bulunan insan sayısının artması, toplumsal değişimin diŐamięini oluşturmaktadır.BaŐlangıŐta toplumlar k c kt r ve buna bağlı olarak etkileŐimde bulunacak olan insan sayısı azdır.Toplum yoğunluğu artınca mekanik dayanışma tekbaŐına toplumda bütünleŐmeyi sağlayıcı olamaz.Organik dayanışma, yaŐamın gittikçe geniŐleyen alanlarında mekanik dayanışmanın yerini almaya baŐlar (21).

b)Evrimci kuramın aędaŐ türleri

Levy'e göre aędaŐlaŐma ile toplumlar gittikçe birbirlerine benzemeye baŐladığı için toplumsal tipler arasındaki çeŐitlilik azalmaktadır. Levy aędaŐlaŐma süresine geç katılmanın getirdiği bazı avantaj ve dezavantajlar üzerinde de durur. DıŐarıdan teknoloji almak aşamaları atlama^{da} yardım alma gibi avantajların yanında çaędaŐlaŐmıŐ toplumlarla yariŐma, kaynakların bir kullanımdan diğer bir kullanıma aktarılması ve d Ő kırıklığı gibi dezavantajları belirtir.çaędaŐlaŐmıŐ toplumlarda izlenen örneklerin, aędaŐlaŐmamıŐ sistemlerdeki örnekler için daima ymkıcı olduğunu vurgular~~lar~~.Levy'e göre,modernleŐmekte olan uluslar, göreli olarak çaędaŐlaŐmıŐ bir toplumun kendi endüstrileŐmesi sırasında geçirdiği aşamaları aşağı yukarı geçirmelidir (22).

(21) Richard P., Appelbaum; a.g.e.,shf. 32

(22) Richard P., Appelbaum; a.g.e.,shf.35, 37

Smelser, yapısal farklılaşmanın ve bütünleşmenin karşılıklı ilişkileri ve ikisi arasında ortaya çıkan gecikmenin neden olduğu toplumsal huzursuzlukları inceler. Smelser, ekonomi, aile, değer ve katman alanlarındaki farklılaşmayı tartışmaktadır. Ona göre, bütünleştirici mekanizmalar ortaya çıkan hızlı farklılaşma ile daima aynı tempoda gelişmeler ve toplumda huzursuzluklar ortaya çıkar (23).

Moore, çağdaşlaşmanın psikolojik ve ekonomik yönlerine ağırlık verir. Ekonomik büyüme için bazı ön koşullardan söz etmektedir. İnsan kaynaklarının yaygınlaştırılması, temel toplumsal sabit sermayenin üretimi ve tarım sektöründe köklü değişim bu ön koşullardan bazılarıdır. Moore, gelişmenin hızlandırılması için gelişme döneminin başlangıcında toplumsal sabit sermaye yatırımlarının çok önemli büyümlerde yapılması gerektiğine değinir. Ona göre, tarımsal gelişme endüstriyel büyüme hızını izlerse etkili bir gelişme gerçekleşir(24)

(23) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.38

(24) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.45

Talcott Parsons toplumu, alt sistemlerden oluşan geniş bir eylem sistemi içinde işleyen bir toplumsal sistem olarak gördü. Parsons'a göre, bütün eylem sistemlerinin yerine getirdiği dört temel işlev vardır. Bunlar uyum, amaç gerçekleştirme, bütünleşme ve gizli örnek sürdürme. Geniş eylem sistemi içinde toplumsal sistem bütünleşme işlevini yerine getirir. Toplumsal sistem içinde bütünleşme toplumun, uyum ekonominin, amaç gerçekleştirme siyasal yapının, örnek sürdürme aile ve din kurumlarının işlevidir (25).

Stewart'a göre, elimizdeki bilgiler insan kültürünün çeşitli farklı çizgiler doğrultusunda evrildiğini göstermektedir, evrimi çok çizgili olarak düşünmemiz gerekir (26).

Sahlins ise evrimin hem değişkenliği hem de ilerlemeyi kapsadığını savunmaktadır. Ona göre, "uyum yoluyla ortaya çıkan yeni kültürel özelliklere uyumsal ilerlemeler olarak bakılabilir" ve kültürel evrenin değişkenliğin yayılma yoluyla geçişimini mümkün kılar. Böylece ayrı kültürel gelenekler birleşip bütünleşebilirler (27).

(25) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.48

(26) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.49

(27) Richard P., Appelbaum; a.g.e.,shf. 50

II-Dengeci Kuram

İşlevsəlci bir yaklaşımda olan Parsons'a göre, istikrar kavramı istikrarlı dengeye eş bir kavramdır ve bu da duragan^{ya da} hareketli olabilir. Parsons, yapısal istikrara yol açan süreçlerle, yapısal değişime yol açan süreçleri birbirlerinden ayırır. Ona göre, sınırlı bir sistem süreçleri seti ve çevre ile sistemin karşılıklı ilişkisi için bir dengeleşim koşulu ortaya çıkar. Parsons, toplumsal sistemin karmaşıklığından, işleyebilmesi için pek çok şeyin bir arada bulunması zorunluluğundan çok etkilendiği için dikkatini toplumsal sistemin işlevsel ve istikrar doğurucu yönleri üzerinde yoğunlaştırdı. Parsons istikrara ya da evrimsel değişime yol açan^{sistem} nitelikleri üzerinde durarak sistemlerin ve alt sistemlerin bir uçta koşulların diğer uçta denetimlerin yer aldığı bir hiyerarşi içinde bulunduğunu düşünmektedir. Fiziksel-organik çevre ile ilişkili olan koşullar değişimin içinde yer alması gereken verileri sağlarlar. Denetimlerse değişimin kendisini yönlendirirler (28).

(28) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf.56

William F. Ogburn'un öne sürdüğü kültürel gecikme kuramı; genel denge kuramının özel bir biçimi sayılabilir. Ogburn'e göre toplumlar dengeleşim mekanizmaları olarak işlerler, toplumun bir bölümünde dengeyi bozan değişimler bu dengeyi yeniden sağlayacak telafi edici değişimleri ortaya çıkarma eğilimindedirler. Ancak bu durumda yeni denge durumu eskisinden farklıdır ve iki denge durumu arasında bir gecikme vardır. Ogburn, kuramın uygulanabilirliğini, bir kültürün parçaları arasındaki iç bağımlılık ölçüsüyle ilgili olduğubişiminde açıklar. O, maddi kültür (buluşlar gibi) ile maddi olmayan kültür (değerler, inançlar gibi) ayrımı yaparak maddi olmayan kültürdeki değişimleri maddi kültürdeki değişimlerin gerisinde kaldığını belirtir (29).

(29) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf. 58-59

III-Çatışmacı Kuram

Çatışmacı kuram değişimin bütün toplumların doğasında bulunduğu görüşünden yola çıkarak değişimin kendisi üzerinde durur.

Karl Marx'a göre, "çatışma olmadan ilerleme olmaz: uygarlığın bugüne kadar izlediği yasabudur."Marx, herhangi bir dönemdeki yapı ve çatışmayı anlamamanın üretim tarzını, yani teknolojiyi anlamaya bağlı olduğunu öne sürer.Çünkü ona göre, üretim ilişkilerini teknoloji belirler ve bunlar birlikte toplumun altyapısını oluştururlar, toplumsal kuramlar, değerler ve inançlar ise üst yapıya oluştururlar. Toplum, bütün öğelerin belirli bir biçimde bir araya toparlandığı bir sistemdir.Ancak bu biçim uzun dönemde istikrarsızdır. Bu yüzden Marx'a göre toplumların tarihi, sınıf mücadelelerinin tarihidir.Bir sınıfın işlevsel açıdan ekonomik sistemde vazgeçilmez olması, bir bütün olarak toplumdaki siyasal üstünlüğüne yol açmaktadır. Güçler ve üretim tarzı arasında sürekli bir gerilim olduğu için, toplumsal yapının doğasında istikrarsızlık vardır.Ayrıca değişimin izlediği tarihsel çizgi diyalektiktir (30)

Dahrendorf kuramının dört ana varsayımını şöyle belirlemektedir: Her toplum öğelerin görelî bir süreklilikle bir arada bulunmasıdır. Her toplum birarada bulunan öğelerin iyi bir bütünleşmesidir. Toplum içindeki her öğe toplumun işleyişine katkıda bulunur. Her toplum üyelerinin oydaşlığına dayanır. Böylece çatışmacı kuramla karşı karşıya gelerek toplumsal çatışmalar toplumsal düzenlemelerden çıkarsamanın gösterilmesini sağlar. Ayrıca Dahrendorf sınıfı yetki ilişkileri çerçevesinde yeniden tanımlar(31).

(30) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf. 64-65-66

(31)Richard P., Appelbaum; a.g.e.,shf.73-74-75

IV-Yükseliş ve Çöküş Kuramları

Toplumların büyüme ve gerileme dönemleri geçirdiklerini kabul eden yükseliş ve çöküş kuramları, değişimi birikimsel ve karmaşıklığı giderek artan tek biçimli bir yön-
de gören diğer kuramlardan farklıdır.

Spengler, kültürleri organizmalara benzetir ve dünya tarihinin bunların ortaklaşa biyografisi olduğunu belirtir. Ona göre her kültürün gençliği, olgunluğu ve çöküşünün belirli bir simgesi vardır, bu hep aynıdır, daima bir simgenin vurgusu ile tekrarlanır. Dinde, sanatta, siyasette, toplumsal yaşamda ekonomide ve bilimde bütün büyük eserlerin ve biçimlerin ortaya çıkması, kendilerin gerçekleştirilmesi ve ölmesi bütün kültürlerde eşzamanlılık taşır, her birisinin iç yapısı diğerleri ile tam bir benzerlik içindedir(32).

Sorokin'e göre, bütün kültürleri niteleyen bir yapısal benzerlik ya da biçim olarak bir denklik bulunmaktadır. Kültürleri, toplumları ve kişilikleri niteleyen üç tür değer sistemi vardır: Duyuların inançları doğruladığı duyumsal sistemler, inancın doğüstü güçler tarafından doğrulandığı ideleştirmeci sistemler, inancın kısmen duyular tarafından kısmende imanla doğrulandığı idealci sistemler. Bundan bilim, din ve mantık gibi üç üstsistem çıkmaktadır. Toplumsal değişme için nedenler ve sınırlar çerçevesinde anlaşılmalıdır. Değişimin iç nedenleri sistemin doğasında yer alır, çünkü sistem, sürekli olarak değişimin tohumlarını kendi içinde taşır. Kültürel sistemler ölmez, biçim değiştirir. Bütün yalnızca bütün çerçevesinde açıklanabilir, Sosyologlar

(32) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf. 76

veri olarak toplumsal-kültürel üstsistemleri almalıdırlar(33).

Max Weber toplumsal değişime kendi odak noktasından bakmaktadır. O, farklı toplumsal düzenlere özgü meşruluk tipleri her tipe özgü örgütlenme biçimleri ve bunların istikrarsızlık kaynakları üzerinde durur. Weber'in toplumsal değişim açıklaması toplumsal eylem tiplerinin sınıflandırılmasından kaynaklanır. Toplumsal eylem tipleri yönetim tarzına bağlı olarak, 1) Beklentisæl yönelim, 2) Akılsal yönelim, 3) Duygusal yönelim, 4) Geleneksel yönelim olarak özetlenebilir. Buna bağlı olarak Weber meşru yetkeyi akılcı, geleneksel ve karizmatik temellere dayandırmaktadır. Bu yetki tipleri toplumsal örgütlenme biçimlerini belirlemektedir (34).

Weber'in toplumsal değişim kuramı, üç tip yetki arasında bir dalgalanma olduğu görüşünden hareket eder. Ona göre, akılcı-yasal yetke, geleneksel yetkeden daha az istikrarlı görülmektedir ve belirli alanlarda gelenekçiliğin ve karizmatik hareketlerin etkisine açık olduğu izlenimi vermektedir. Böylece istikrarsızlık ve üç yetke tipi arasında sık sık yer değiştirme beklenmektedir (35)

(33) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf. 79- 80

(34)Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf. 81-83

(35) Richard P., Appelbaum; a.g.e., shf. 87-90

II. BÖLÜM

SOSYAL DEĞİŞME VE SANAYİLEŞME

Sosyal değişme, teknolojik gelişmenin toplum yapılarında oluşturduğu ve bunun özellikle bireyler arası ilişkilere yansiyarak bireyler arasındaki ilişkiler demetinde farklılıklar ortaya çıkarmasıdır. Toplumsal ilişkiler bir bütünde biçimlendiğinde sosyal yapı ortaya çıkar. Sosyal yapı eğreti bir dengedir, her sosyal değişme bu eğreti dengeyi bozar ve bozulmaya mahkûm yeni bir eğreti denge sağlar. Sosyal değişme, toplumun yapısını oluşturan, nüfusun kalite ve kantitesinde, sosyal tabakalaşma ve yerleşme şekillerinde görülebilir (36).

Sanayi, büyük işletmelerin makineler kullanarak mekaniksel ve kimyasal yöntemlerle çeşitli maddelerden üretim yapmalarıdır (37).

Sanayileşme, devamlı tarımla uğraşan tarım ürünleri fazlası ile ham madde dış satımı yapıp mamul madde dış alımı yapan ödemeler dengesi açık veren ülkenin yeni teknoloji uygulayarak kaynaklarını kendi çıkarları için değerlendiren sanayi dalları açmasıdır biçimindeki bir tanım sanayileşmenin toplum yapısında neden olduğu değişikliğe dikkati çekmektedir(38).

-
- (36) A. Muşlu, Değişim sosyolojisi, Basılmamış Ders Notları
(37) Ş. Erlaçın, Endüstri işletmeciliği, Ege Ü., İzmir, 1971
shf:1
(38) T. Akat, Türkiye`de sanayiye yönelme ve sanayileşmede
Kredi fonksiyonu, İzmir, 1968 shf:5

Bazı yazarlar sanayileşme ve kalkınma ~~arasındaki~~ ilişkiye değinmektedirler. Genellikle sanayileşme ve kalkınma arasındaki bu karşılıklı ilişki nedeniyle bazı ekonomistler kalkınma ve sanayileşme arasında illiyet ilişkisi kurmaya kalkmışlardır (39).

Sanayileşme ve sosyal değişme birbirine bağlı iki kavramdır. Moore sanayileşmenin toplumun nüfus dağılımı, coğrafi yerleşim ve sosyal kurumların yapısının değişiminde çok etkili olduğunu belirtmektedir. Ogburn'de, teknoloji ve bilimin, sosyal değişme için bir potansiyel olduğunu vurgulamaktadır (40).

Sanayileşmenin en önemli sonuçlarından bir tanesi toplumdaki sosyal hareketliliğin artmasıdır. Bu hareketlilik de ayrıca sanayileşmeyi hızlandırır. Böylece nüfus hareketleri ve kentleşme diğer sosyal kurumları etkiler ve değiştirir. Göçün önemli nedenlerinden biride sanayi merkezlerindeki iş imkanıdır. Nüfus artışı, toprak yetersizliği tarımda makinelleşme gibi nedenler fazla nüfusu iş alanlarına göç etmeye itmiştir. Genellikle ailedeki iş gücü fazlası, çoğunlukla da erkek çocuklar kentlere, sanayi merkezlerine iş bulmaya gitmekte, daha sonra eş ve çocuklarınınıda getirerek o bölgelere yerleşmektedirler (41).

(39) N. Turhan, Sanayileşme Düzeyleri Farklı Uluslar Arası İktisadi Bütünleşmeye Doğru, Ankara 1979, shf.53,54

(40) B. Atalay, Sanayileşme ve Sosyal Değişme (Kırkkale araştırması), 1983, shf.27

(41) B. Atalay, a.g.e., shf.28,29

Sanayileşme kentleşme ile birlikte ele alınmak zorundadır. Galbraith, sanayi sistemini anlamamanın, kent yaşamını anlamak için önemli olduğunu belirtmektedir (42).

Kentleşme ekonomik gelişme ve sosyal değişmeye paralel olarak kent sayılarının artmasına ve boyutlarının büyümesine neden olan; toplum yaşantısında yüksek ölçüde uzmanlaşma, iş bölümü, örgütlenme yaratan ve bireyler arası ilişkilerde de kente özgü köklü değişimler getiren nüfus birikimleri sürecidir (43).

Tanımda geçen ekonomik gelişme, kısa dönemde üretim üzerinden belirtilir, uzun dönemde ise sosyal gruplar yoluyla paylaşım alanında saptanır. Bir ekonomide belirli bir dönemde sanayinin gayrisafi millî hasıla içindeki payının artması yapı değişikliğini ve gelişmeyi gösterir. Gelişme büyümeyi de içerir, ancak her büyüme gelişme değildir (44).

Nüfushareketleri ve kentleşme sanayileşmenin ilk önemli sonuçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kere sanayiye bağlı kent toplumu oluştuktan sonra diğer pek çok konuda değişim ve sonuç fonksiyonel etkileşim içinde gelişmektedir (45).

(42) J.K. Galbraith, Kuşku Çağı (Çev. N.Himmetoğlu, R.Aşçıoğlu) İst., 1979, shf.290

(43) E. Kuntay, Kent Sosyolojisi, Basılmamış Ders Notları

(44) A. Muşlu, Değişim Sosyolojisi, Basılmamış Ders Notları

(45) B. Atalay, ;a.g.e., shf.33

Sanayileşme, nüfus hareketleri ve kentleşme ile eski yapı çözülürken yeni bir yapı ortaya çıkar. Gerek eski yapı çözülürken gerekse yeni yapı ortaya çıkarken toplumsal ve bireysel açıdan pek çok değişim olacaktır. Sosyal kurumlar birbirlerine bağlı olarak değişim geçirirler. İnsan ilişkileri, statüler ve roller yeniden belirlenir. Bazı kurum ve statüler eski fonksiyonlarını kaybederler, bazı yeni fonksiyonlar kazanır veya bir kısmı tamamen fonksiyonsuz kalarak tamamen yok olurlar. Bu geçiş dönemlerinde uyum sağlayıcı bazı kurumlar doğacak ve sonra bunlarda yerlerini yenilerine bırakacaklardır. (46).

(46) B. Atalay; a.g.e., shf. 33

III.BÖLÜM

BAYRAMPAŞA`DA SOSYAL DEĞİŞME VE SANAYİLEŞME

(Araştırma bulgularının değerlendirilmesi)

1.1- Varsayım

Sanayi kuruluşları, talep ettikleri işgücü nedeniyle buldukları yerde nüfus hareketliliğine yol açacaktır. Nüfusta doğal olmayan bu nicelik değişikliği beraberinde nitelik değişikliğini de getirdi.

Bayrampaşa biriminin nüfusta ^{ında} önemli oranda nicelik değişimi olduğuna göre nitelik değişimi de olacaktır.

1.2- Amaçlar

Çalışmanın Amaçları:

Sanayinin toplum üzerindeki etkisini inceleyebilmek, Toplumdaki nitelik değişikliklerini gösterebilmek, Sosyal değişimi Bayrampaşa örneği üzerinde görebilmek, olarak özetlenebilir.

1.3- Sınırlılıklar

Bu çalışma, öncelikle örnekler grubu ile sınırlıdır. Bu yüzden nüfusla ilgili olarak hedeflenen değerlendirme yalnızca örnekler grubunun verileriyle sınırlı kalmaktadır.

Bu araştırmanın yapıldığı tarihte Bayrampaşa henüz birkaç aylık ilçeydi. İlçe ile ilgili kayıtların Eyüp ilçesinden devirleri sürmekteydi. Bu nedenle, birçok konuyla ilgili kayıtlar Eyüp ilçesinden arandı. Daha önce Eyüp'e bağlı bir semt olduğundan Bayrampaşa'ya ait ayrı ve ayrıntılı bilgi elde etmek ne yazık ki mümkün olmadı. Bu durum araştırmanın bir başka sınırlılığının. Sözü edilen eksiklik bazı konularda kaynak kişilerle giderilmeye çalışıldı. Bu kaynak kişiler daha önce burada çiftlik sahibi olanlar, çiftliklerde veya bağlarda çalışanlar ve köy muhtarlığı yapmış olanlardır.

Bayrampaşa'da halen 11 muhtarlık vardır. Bu mahalleler Vatan, Yıldırım, Yenidoğan, Altıntepsi, Derazidere, Murat, Orta, Kartaltepe, Kocatepe, Cevatpaşa ve İsmetpaşa mahalleleridir. Örneklem grubunda hiçbir mahalleden kişiye yer verilerek bu konuda ki sınırlılık giderilmeye çalışıldı.

1.4- Metod

Araştırmada görüşüleceklerin seçiminde tesadüfi örnekleme yöntemi kullanıldı. Bulunan 11 muhtarlığın hane kayıtları üzerinde atlama aralığı olarak 4000 uygulandı ve 100 kişi belirlendi. Böylece her mahalle, nüfusu oranında temsil edilmiş oldu.

Herhangi bir nedenle görüşülemeyenlerin yerine bir alt veya bir üst kütük numarasına kayıtlı olanlarla görüşüldü.

Çalışmada önceden basılmış soru cetvelleri kullanıldı. Soru cetvelleri 28 sorudan oluşuyordu. Araştırmada bu sorular yardımıyla yapılan mülakatınyanı sıra gözlemden de yararlandı. Özellikle araştırmacının burada oturuyor olması katılımlı gözlemi mümkün kıldı.

1.5- Çalışmanın Bölümleri

Çalışmanın birinci bölümünde, sosyal değişme kavramının açıklanarak sosyal değişme öğeleri ve sosyal değişme kurumlarından söz edildi. İkinci bölümde sosyal değişme ve sanayileşme ilişkisi açıklandı. Üçüncü bölümde araştırmada kullanılan yöntem ve açıklayıcı bilgi verilerek araştırma sonucu elde edilen bulguların değerlendirilmesi ve yoruma yer verildi. Dördüncü bölüm sonuç bilgilerinden oluşmaktadır.

1. 6- Bayrampaşa' nın Tarihçesi

Eskiden sayfiye veya mesire yeri olarak kullanılan semtler, bugün İstanbul'un birer mahallesi haline geldiler. Ayrıca İstanbul'un civar köyleri ve çiftlikler ifraz ve iskân edilerek İstanbul'un birer mahallesi oldular. Böylece yeni yeni ilçeler, yeni yeni bağımsız belediyeler meydana geldi.

İşte Bayrampaşa'da bugün bu ilçelerden biridir.

1925 yılında bugünkü Bayrampaşa'nın merkezi ve çevresi bir kişinin malıdır. 1927 yılında Bulgaristan'ın Filibe kentinden göçen 8 aile ortaklaşa burayı satın alırlar. Beraberlerinde getirdikleri üzüm asmalarıyla buraları bağlık hale getirirler. Yetiştirilen üzümler çok lezzetli olduğundan bir süre sonra buraya Numune bağları adı verilir. Bir süre bu bağlardaki evlere sayfiyeye çıkılır. Daha sonraları ara ara Bulgaristan'dan gelen göçmenler çevreden yerler satın alarak alanı genişletirler ve hayvancılık yapmaya başlarlar.

1945 yılında buranın köy olması için başvurulur. Bir ad konmak gerektiğinde, çoğunluğun hayvancılık yapması nedeniyle, "Sağmacılar" adı verilir.

1950 yılından sonra İstanbul'da büyük çapta istimlâklar başlayınca İstanbul'dan buraya gelenler nüfusun artışına yol açarlar.

1954 yılında Yugoslavya'dan göçenler buraya iskân edilirler. Böylece nüfusta meydana gelen artış karşısında köydeki arsalar ihtiyacı karşılamaya yetmez. Ayvalıdere'ye kadar olan üzüm bağları birer birer bozularak arsa haline getirilir.

1950 - 1954 yılları arasındaki bu hızlı nüfus hareketinden sonra buranın nüfusu binden on beş bine çıktı.

1957 yılına kadar köy yolu yoktu. Bu arada Edirnekapı surları yol yapımı için yıktırıldı. Yıktırılan surların taşları köy içindeki yolların yapımında kullanıldı.

1.3.1963 tarihinde, İstanbul Valiliği emriyle Sağmalcılar'da belediye kuruldu. Eyüp ilçesine bağlı bir idare birimi oldu.

Sağmalcılar adı, bir Nisan 1970 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla Bayrampaşa olarak değiştirildi.

Topkapı surlarından 1 kilometre uzaklıktaki bu bölgeye bugün, maliye, polis karakolu, özel idare, tapu dairesi, noterlik gibi teşkilatların bulunduğu büyük bir ilçe bulunmaktadır.

Bayrampaşa 40 yıl gibi kısa bir sürede 1000 nüfuslu bir köyden 400.000 nüfuslu bir ilçeye dönüşen bir yerleşim birimidir. Bu değişimi açıklayan en önemli etken de burada yerleşen sanayi kuruluşlarının varlığıdır.

2. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Tablo 1

Görüşülenlerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet :	Yüzde Oranı :
Kadın	45
Erkek	55
Toplam	100

Kadın deneklerin oranı % 45 ve erkeklerin oranıysa % 55'tir.

Araştırmadaki kadın-erkek oranlarının dağılımı genel nüfus içindeki dağılımdan biraz farklılık göstermektedir. Sanayi kuruluşlarının çokluğu işçi talibine yol açmaktadır. Çalışmak üzere İstanbul'un dışında buraya gelenler bir süre ailelerini getirmemektedir. Bu durumda ailelerinden ayrı erkekler, yöre nüfusunda cinsiyet dağılımındaki farklılığa neden olmaktadır. Araştırmacı bu sonuca, gerek araştırma öncesi ve gerekse araştırma sırasındaki gözlemleri ve görüşmeler sırasında edindiği izlenimlerle varmıştır.

Tabloda görülen erkek nüfus oranı için % 95'lik güven aralığı % 45.29 ile % 64.75 olarak bulunmuştur.

Görüşülenlerin Görüşme Sırasındaki
Yaşları

Yaşlar :	Yüzde Oranı :
19-39	53
40-59	35
60- -	12
Toplam	100

% 53 gibi nüfusun yarının çoğunu oluşturan bir oran yaşları 19 ila 39 arasında değişen kişileri göstermektedir. Yaşları 40-59 arasında değişenlerin oranı ise %35'tir. %12 oranındaki kişiler ise 60 ve daha yukarı yaşlardadır.

Tabloya toplam olarak bakıldığında, aktif çalışma yaşları kabul edilen 19-59 yaşları arasındaki nüfus oranının % 88 gibi çok yüksek bir sayıda olduğu görülmüştür.

Ülkemiz yaşam standartları gözönüne alındığında aktif çalışma yaşının üst sınırının daha genç olduğu hatırlanacaktır. 19-39 yaş arasındaki grupta bulunan kişilerin tabloda görülen %53 gibi önemli bir oranda Bayrampaşa sanayi bölgesinde bulunuyor olması bu bölgenin aktif çalışma yaşındaki nüfusunu buraya çektiğini göstermektedir.

Tablodaki, 40 yaşın altındaki grup için % 95'lik güven aralığı % 43.22 ile % 62.72 olarak bulunmuştur.

Tablo 3

Görüşülenlerin Doğum Yerleri

Doğum Yeri :	Yüzde Oranı :
Balkan Ülkeleri	30
Doğu ve Güneydoğu Anadolu	23
Karadeniz	17
Marmara ve Ege	12
İç Anadolu	3
İstanbul	15
Toplam	100

Görüldüğü gibi Türkiye dışında Balkan ülkelerinde doğanların oranı % 30'dur. %23'lük bir oranda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da doğmuş bulunanları %17 oranında Karadeniz bölgesinde doğmuş bulunanlar izlemektedir.

Ancak tablonun asıl çarpıcı yanı, doğum yeri Anadolu olanların oranınının toplam % 55 gibi oldukça yüksek bir oran göstermesine karşın İstanbul'da doğmuş bulunanların % 15 gibi oldukça az bir oranda olmasıdır. Bu sonuç bize, Anadolu'dan bölgeye olan göçü göstermesi bakımından anlamlıdır.

Bu tablodan anlaşılan diğer bir özellik ise en çok göç veren bölge olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun görülmesidir. Bu bölgeyi Karadeniz bölgesi izlemektedir.

Doğum yeri Anadolu olanların, evreni temsil yüzdesi olarak % 95'lik güven aralığında % 45 ile % 65 arasında bir oran bulunmuştur.

Tablo 4

Görüşülenlerin Eğitim Durumları

Eğitim durumu :	Yüzde oranı :
Yüksek okul	8
Lise	14
Ortaokul	11
İlkokul	60
Okuma-yazma bilmeyen	7
Toplam	100

% 60`lık bir oran gösteren çoğunluğun ilkokul eğitimi almış bulunduğu görülmektedir. Bununla beraber lise ve ortaokul eğitimi almış bulunanlarda azımsanmayacak orandadır, ki bu oran toplam % 24`tür. Yüksek öğrenim görmüş olanların oranıysa % 8`dir.

Okuma-yazma bilmeyenlerin % 7 gibi düşük oranda ilgi çekici görülmektedir. D.İ.E.`nın ülke geneline ilişkin rakamları gözönüne alındığında bu oran Bayrampaşa lehine bir farklılık göstermektedir.

Tabloda ilkokul mezunu olarak görülenlerin oranı için % 95`lik güven aralığı olarak % 59.04 ile % 69.60 bulunmuştur.

Tablo 5

Görüşülenlerin İstanbul'da Yaptıkları
İşlere Göre Dağılımı

İşler :	Yüzde Oranı :
Sanayi işçiliği	28
Atelye sahipliği	15
Esnaflık	18
Memurluk	3
Yöneticilik	8
Gündelikçilik	10
Emeklilik	8
Ev hanımlığı	10
Toplam	100

En yüksek oranı sanayi işçiliği göstermektedir, bunu esnaf ve işveren oranı izlemektedir. Görüldüğü gibi memur oranı son derece düşüktür.

Tabloda "gündelikçi" olarak adlandırılan kişiler genellikle günü gününe iş arayan işsiz sayılabilecek kişilerdir, ki bunlar hergün belirli bir yerde toplanıp işi arayanların gelip kendilerini almalarını beklediklerini söylemişlerdir.

Sanayi işçisi olarak çalışanların evreni temsil etme oranı %0,95'lik güven aralığında % 19 ile % 37 arasındadır.

Tablo 6

Görüşülenlerin İstanbul'a Gelmeden Önce
Yaptıkları İşlere Göre Dağılımı

İşler :	Yüzde Oranı :
Çiftçilik- çobanlık	40

Esnaflık	8
Ev hanımlığı	15
İşsiz	10
Çocuktan	27
Toplam	100

Tabloyu oluşturan soru yalnızca İstanbul dışında doğmuş bulunan 85 kişiye yöneltildi. Görüldü ki , yarıya yakını daha önce tarım işinde çalışıyordu.

İstanbul'agelmeden önce çocuk olduğunu söyleyenlerinde oranı yüksektir. Bu kişiler aileleriyle birlikte İstanbul'a gelmişler ve burada büyümüşlerdir.

Bu arada daha önce ev hanımı olduğunu söyleyen bazı görüşülenler ise İstanbul'ageldikten sonra çalışmaya başladıklarını belirttiler. Daha önce işsiz olduğunu İstanbul'a iş bılmak için geldiğini söyleyenlerin oranı ise % 10'dur.

İstanbul'a gelmeden önce tarım işinde çalışanların evreni temsil etme oranı %95'lik güven aralığında % 30 ile % 50 arasındadır.

Tablo 7

Görüşülenlerin İstanbul'a Geliş
Nedenleri

Nedenler :	Yüzde Oranı:
Yurt dışındangöç	35
Ekonomik Durum	30
Ailece gelindiği için	27
Eğitim	11
Sağlık	2
Toplam	100

Tabloyu oluşturan soru İstanbul dışında doğmuş olan 85 kişiye yöneltildi. Yurt dışındangöçenler ile ekonomik durum nedeniyle Anadolu'dan göçenler aynı oranda yani % 30 oranındadır.

Ekonomik nedenlerle İstanbul'a gelenlerin evreni temsil etme oranı en az % 21 ile ençok % 39 oranları arasında bulunmuştur.

Ailesi geldiği için gelenlerin oranı ile % 27'dir. Eğitim için geldiğini söyleyen % 11'lik oranlabirlikte dikkat çeken bir başka neden sağlıktır. % 2 oranındaki kişiler sağlık nedeniyle İstanbul'a geldiklerini bildirdiler.

Görüşülenlerin Eşlerinin Doğum Yerlerine
Göre Dağılımı

Doğum Yeri:	Yüzde Oranı:
Balkan Ülkeleri	27
Güneydoğu ve Doğu Anadolu	25
Karadeniz	18
Marmara ve Ege	8
İç Anadolu	2
İstanbul	12
Bekar	8
Toplam	100

Eşlerin doğum yerleri birbirleriyle paralellik göstermektedir. Bu bize deneklerin İstanbul'a evli geldikleri izlenimi vermektedir. Ancak görüşme ve seçimde kendi geldikleri yöreden gelenleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Eşleri İstanbul'da doğmuş bulunanların evren yüzdesini temsil etme oranı olarak % 6 ile %18 güven aralığı bulunmuştur.

Tablo 9

Görüşülenlerin Eşlerinin Yaptıkları
İşlerin Dağılımı

İşler:	Yüzde Oranı:
Sanayi işçiliği	8
İşverenlik	3
Memurluk	5
Esnaflık	13
Ev işçiliği	8
Seyyar satıcılık	8
Ev hanımı	30
İşsiz	12
Bekar	8
Eşi ölü	5
Toplam	100

Tablo 11
Görüşülenlerin Çocuklarının Sayısal
Dağılımı

Çocuk Sayısı:	Yüzde Oranı:
1	5
2	23
3	23
4	13
5	8
6	10
9	3
Çocuksuz	7
Bekar	8
Toplam	100

İki ve üç çocuk sahibi olanların oranı aynıdır% 23 olan bu oranlar çoğunluğun 2 ve 3 çocuğa sahip olduğunu göstermektedir.4 çocuğu olanlar % 13 oranındadır.

Çocuk sayısı iki ve üç olanların oranının evreni % 15 ile % 31 aralığında temsil edebileceği bulunmuştur.

Tablo 12
Görüşülenlerin Çocuklarının Eğitim
Durumları

Eğitim Durumu:	Yüzde Oranı:
Okul öncesi	17
İlkokul öğrencisi	22
İlkokul mezunu	16
Ortaokul öğrencisi	9
Ortaokul mezunu	6
Lise öğrencisi	18
Lise mezunu	4
Yüksek okul öğrencisi	5
Yüksekokul mezunu	3
Toplam	100

Tablo bize çocukların yaş ortalamasının oldukça küçük olduğunu göstermektedir. Henüz ilkokulda öğrenci olanlar %22'lik bir orandadır. Bunu lise öğrencileri %18 oranında izlemektedir. Okul öncesi çağındaki çocukların oranı %17'dir. Tablo çocukların çoğunluğunun öğrenci olduğunu göstermektedir. Görüşme sırasında anne veya baba konumundaki denekler çocuklarının eğitimlerini tamamlamak istediklerinden söz etmişlerdir. Gerçekten de sonuç bu tutumu doğrular niteliktedir.

Okul öncesi ve ilkokul öğrencisi olan çocukların toplam oranı %39'dur. Bu yaş grubundaki çocukların oranının evreni %29 ile %49 aralığında temsil edebileceği bulunmuştur.

Görüşülenlerin Evsahibi veya
Kiracı olma Dağılımı

Evsahibi / Kiracı

Olma Durumu :	Yüzde Oranı :
Evsahibi	60
Kiracı	40
Toplam	100

Evsahibi olan denekler % 60 oranındadır. Bu oran bize, Bayrampaşa'da oturanların geçici bir nüfus olmadığını aksine yerleşik bir özellik gösterdiğini açıklamaktadır. Görüşmeler sırasında evsahibi olan deneklerin çoğu evlerini kendi imkanlarıyla kendilerinin veya babalarının yapmış olduğunu açıkladılar. Ancak bu konudaki açıklamalarla ilgili düzenli bir kayıt tutulmadığı için ayrı bir tablo oluşturulamadı. Araştırmacının gözlemleri bu konuda açıklayıcı bilgi sağlamaktadır. Oturdukları evde kiracı olduklarını söyleyen deneklerin oranı %40'dır. Kiracı olan deneklerin de çoğunluğu ev sahibi olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Evsahibi olanların oranının, evreni % 50 ile % 70 aralığında temsil edeceği bulunmuştur.

Tablo 14

Görüşülenlerin Buldukları Evde
Oturma Süreleri

Süre	Yüzde Oranı
1-5 yıl	33
6-10 yıl	18
11-16 yıl	13
17-22 yıl	16
23-35 yıl	20
Toplam	100

Buldukları evde 1 yıldan 5 yıla kadarlık süredir oturanlar % 33 oranındadır. 23 yıldan 35 yıla kadar değişen sürelerde buldukları evde oturanların oranı % 20'dir. % 18 oranındakideneklerse buldukları evde 6 ile 10 yılları arasında değişen sürelerden beri oturmaktalar. 17 yıldan 22 yıla kadar değişen yıllardan beri buldukları evde oturanların % 16'dır. % 13 oranındaki görüşülen ise buldukları evde 11 ile 16 yıllık bir zaman kesitinden beri oturmakta olduğu görülmektedir. Ancak tablodagörülen bir diğer özellik buldukları evde 15 yıldan fazla bir süredir oturmakta olanların oranının toplam % 36 gibi bir oran göstermekte oluşudur. Aynı bir tablo ile gösterilmemekle birlikte görüşmelerde araştırmacının zaman zaman tuttuğu notlara göre 10 yıldan fazla bir süredir yanı evde oturduğunu belirtenler oturdukları evinkendi evleri olduğunu söylemişlerdir.

Buldukları evde oturma süreleri 1-5 yıl arasında değişenlerin oranı evreni, % 24 ile % 42 aralığında temsil edeceği bulunmuştur.

Görüşülenlerin Oturdukları Evlerde
Bulunan Odaların Sayısal Dağılımı

Oda Sayısı:	Yüzde Oranı:
1	33
2	64
3	3
Toplam	100

İki odalı evler % 64 gibi bir oranla çoğunluğun oturduğu evleri oluşturmaktadır. % 33 oranındaki kişilerse 1 odalı evlerde oturmaktalar. Buna karşılık 3 odalı evler % 3 gibi çok düşük bir orandadır.

Bir odalı evlerde oturanların oranının evreni % 24 ile % 42 aralığında temsil edeceği bulunmuştur.

Tablo 16

Görüşülenlerin Oturdukları Evin Niteliği

Evde Bulunanlar:	Yüzde Oranı:
Elektrik	100
Su, kanalizasyon	100
Daireye dahil WC	95
WC'den ayrı banyo	42
Odalardan ayrı mutfak	87

Görüldüğü gibi elektrik, su, kanalizasyon gibi ihtiyaçlar tamamen giderilmiştir. Daireye dahil WC'nin daire dışında ortak kullanımlı olduğunu belirtmiştir. Ayrı bir banyo bulunduğunu belirtenlerin oranı % 42'dir, bu oranın dışındakiler banyo ihtiyaçlarını WC'de giderdiklerini söylemişlerdir.

Elektrik, su ve kanalizasyon hizmetleri karşılanmış evlerin oranının evreni temsil etme aralığı % 80 ile % 120'dir.

Tablo 17

Görüşülenlerin Bayrampaşa'da Yerleşim Süreleri Dağılımı

Yerleşim Süresi:	Yüzde Oranı:
1-5 yıl	15
6-10 yıl	8
11-16 yıl	12
17-22 yıl	13
23-38 yıl	52
Toplam	100

23 yıldan fazla süredir Bayrampaşa'da yerleşmiş bulunanlar % 52 gibi fazla bir orandadır. 5 yıldan az bir süredir semtte yerleşik bulunanların oranıysa % 15'dir. 16 yıldan uzun süredir Bayrampaşa'da oturanlar ise % 13 oranındadır. Bu durumdan görüşülenlerin yarısından çoğu 20 yıldan fazla bir süredir Bayrampaşa'da yerleşmiş durumdadır. Ayrıca 10 yıldan fazla bir süredir Bayrampaşa'da oturanların oranı toplam olarak % 25 civarındadır. Demek ki Bayrampaşa semtinde oturanlar yerleşik bir özellik göstermektedir.

Bayrampaşa'da 23 yıldan fazla süredir yerleşmiş bulunanların oranı olan %52'nin evreni temsil etme aralığı % 42 ile % 62 arasındadır.

Tablo 18

Görüşülenlerin Bayrampaşa'da
Yerleşim Nedenleri

Nedenler:	Yüzde Oranı:
İşe Yakınlık	48
Akrabaya Yakınlık	17
Evsahibi Olmak	23
Toplam	100

Görüşülenlerin % 48 gibi yarıya yakın oranı Bayrampaşa'da oturma nedeni olarak işe yakın olmayı göstermektedir. Bu bize sanayi kuruluşlarına yakınlığı nedeniyle yerleşim ve hızlı nüfus artışını açıklamaktadır. Bu semtte oturma nedeni olarak gösterilen burada ev sahibi olmak ise % 23 oranındaki kişilerce ifade edildi. Kendi evleri olduğu için burada oturduklarını söyleyenlerin çoğu aynı zamanda uzun süredir bu semtte oldukları da belirttiler. % 17 oranındaki kişiler ise akrabaları burada olduğu için kendilerinin de burada oturduğunu söylediler. Ev kirasının ucuzluğu nedeniyle burada oturduğunu söyleyenlerin oranı ise sadece % 12'dir.

Bayrampaşa'da yerleşme nedeni ise yakınlık olanların oranının evreni temsil etme aralığı % 38 ile %58'dir.

Tablo 19

Görüşülenlerin Çalıştıkları İşyerlerinin
Semtlere Göre Dağılımı

İşyeri semti:	Yüzde oranı:
Bayrampaşa ve	
Topkapı	80
Çarşıkapı	12
Diğer	8
Toplam	100

Tabloyu oluşturan soru sadece çalışan deneklere yöneltilti. Görüldüğü gibi Bayrampaşa ve Topkapı'da çalışanların oranı % 80 gibi oldukça yüksek bir orandadır. % 12 oranındaki denek çalıştığı işyerinin Çarşıkapı'da olduğunu, diğer denekler değişik semtlerde çalıştıklarını söylediler.

İşleri Bayrampaşa ve çevresinde olanların oranının evreni temsil etme aralığı % 72 ile % 88'dir.

Tablo 20

İmkân Olsa Görüşülenlerin İlk
Almak İstedikleri Nelerdir?

Alınmak istenen:	Yüzde oranı:
Ev	33
Ev eşyası (mobilya)	27
Beyaz eşya	12
Araba	20
İşyeri	3
Çocuklar için eşya	5
Toplam	100

Görüşülenler ellerinde imkan olsa ilk olarak neler almak isterlerdi, sorusuna % 33 oranında denek "ev" cevabını verdi. Görüşülenlerin % 40'inin kiracı olduğu hatırlandığında bu istek anlamlıdır. Evini süslemek isteyenler ev eşyası özellikle mobilya almak istediğini söyleyenlerin oranıysa % 27'dir. Özel araba almak isteğini dile getirenlerse % 20 oranındadır. Beyaz eşya ihtiyacını belirtenler % 12'lik bir oran göstermektedir. Bu arada % 3 oranındaki deneklerse işyeri almak istediklerini belirttiler. Evlenecek çocukları için eşya almak isteyenlerin oranıysa % 5'dir, bu durum daha çok geleneksel aile yapısını sürdürmek yanlısı deneklerin isteğidir.

Mümkün olsa ilk olarak ev almayı düşünenlerin oranının evreni temsil etme aralığı % 24 ile % 42'dir.

Tablo 21

Görüşülenlerin Evlerinde Kullandıkları
Beyaz ve Kahverengi Eşya Dağılımı

Eşyalar:	Yüzde Oranı:
TV	95
Buzdolabı	90
Elektrik süpürgesi	43
Çamaşır makinesi	58
Fırın	25
Video	40
Müzik seti	20

Görüşülenlerin tamamına yakın oranı yani % 95'inin evinde TV vardır. Evinde buzdolabı olanların oranıysa %90'dır. Çamaşır makinesi kullananların oranı % 58'dir. Elektrik süpürgesine sahip olanlar % 43 oranındadır. Evinde video bulunan deneklerin oranı % 40 gibi oldukça yüksek bir oran göstermektedir. Fırını bulduğunu söyleyenler % 25 ve müzik setine sahip olanlarsa % 20 orandadır.

Görüldüğü gibi dayanıklı tüketim mallarına ilgi fazladır. Araştırmacı görüşmelerine bu soruyu yönelttiğinde de bunu gözlemlemiştir. Özellikle TV ve buzdolabının olması mutlak gerekli eşyalar olarak kabul edildiği görüşmeler sırasında açıkça ortaya çıkmıştır. Ayrıca video ve müzik setine sahip olmanın bir övünç kaynağı kabul edildiği izlenimi edinilmiştir.

Evlerinde televizyon bulunanların oranının evreni tem-
etme aralığı % 91 ile % 99 arasındadır.

Tablo 22

Görüşülenlerin Yazılı Basından Yaralanma
Dağılımı

Yazılı Basın:	Yüzde Oranı:
Günlük gazete	85
Dergi	25
Kitap	8

Görüşülenlerin % 85 gibi oldukça yüksek oranı hergün bir günlük gazete okuduklarını belirttiler. Bu kişilerin bir kısmı okuduklarını belirttiler. Bu kişilerin bir kısmı okudukları gazeteyi satın aldıklarını, diğer bir kısmı ise işyerinde veya kahvede buldukları gazeteleri okuduklarını söylediler. Dergi okuduğunu söyleyenlerin oranı tüm görüşülenler içinde % 25'tir. Kitap okuduğunu söyleyenlerin oranı % 8 gibi çok düşük bir oran göstermekteydi.

Günlük gazete okuduklarını söyleyenlerin oranının evreni % 78 ile % 92 aralığında temsil edeceği bulunmuştur.

Tablo 23

Görüşülenlerin Sinema veya Tiyatroya Gitme
Dağılımı

	Yüzde Oranı:
Sinemaya gidenler	20
Tiyatroya gidenler	30
Hem sinemaya hem de tiyatroya gidenler	17
Sinema ve tiyatroya gitmeyenler	33

Sinemaya gidenler tüm nüfus içinde % 20 lik bir orandadır. Tiyatroya gittiğini söyleyenlerin oranıysa % 30'dur.

Hem tiyatroya hem de sinemaya gittiğini söyleyenlerin tüm nüfusa oranıysa % 17'dir. Ne sinema ne de tiyatroya gitmediklerini söyleyenlerin oranı % 33'tür.

Sinemaya gittiklerini söyleyenlerin oranının evreni % 12 ile % 28 aralığında temsil edeceği bulunmuştur.

Tablo 24

Görüşülenlerin Sağlık Sorununu Çözme
Dağılımı

Çözüm yolları:	Yüzde oranı:
Sigorta kuruluşları aracılığıyla	63
Kendi imkanlarıyla	37
Toplam	100

Görüşülenler içinde sigortalı olanların oranı % 63'tür. Buna karşılık herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmayanların oranı % 37'dir.

Bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olanların oranının evreni % 54 ile % 72 aralığında temsil edeceği bulunmuştur.

Tablo 25

Görüşülenlerin Ek İşlerde Çalışma
Dağılımı

Ek işler:	Yüzde oranı:
Seyyar satıcılık	25
Gündelikçilik	15
Ek iş yapmayan	60
Toplam	100

Bu tabloyu oluşturan soru sadece çalıştığını söyleyenlere yöneltildi ve % 40'ının çalıştıkları işin dışında ek bir iş yaptıkları görüldü. Ek işler içinde % 25 oranında seyyar satıcılık , % 15 oranında da gndelikilik yer almaktadır.

Ek iş olarak seyyar satıcılık yaptığını söyleyenlerin oranının evreni temsil etme aralığı % 17 ile % 33'tür.

Tablo 26.

Görüşülenlerin Bayrampaşa`dan Başka Bir
Yere Gitmeyi Düşünüp Düşünmediklerine
Göre Dağılımı

Düşünceler:	Yüzde Oranı:
Bayrampaşa`dan başka bir yere gitmeyi düşünenler	37
Bayrampaşa`dan başka bir yere gitmeyi düşünmeyenler	63
Toplam	100

Görüldüğü gibi Bayrampaşa`dan başka bir yere gitmeyi düşünmeyenlerin oranı % 63`tür. Görüşülenlere "Neden?" sorusu yöneltilmedi, görüşmeler sonrasında bu bir eksiklik olarak ortaya çıktı. Ancak düzenli bir kayıt tutulmamakla birlikte araştırmacının zaman zaman aldığı notlarda görülen nedenlerden biri uzun süredir burada bulunmak sonucu benimsemedir. Bunu ifade eden denekler semtle ilgili sorunları sıraladıktan sonra "... ne yapalım alıştık, başka bir yerde yapamayız." demektedirler. Bir başka neden olarak da burada ev sahibi olmak gösterilmektedir. Bazı denekler de Bayrampaşa`yı sevdiklerini ifade etmişlerdir. Bayrampaşa`dan başka bir yere gitmeyi düşünenlerin oranı % 37`dir. Bu kişilerden bazıları çevre kirliliğinden yakınlıkla burada oturulmayacağını ilk fırsatta buradan taşınmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Tabloda Bayrampaşa`dan başka bir yere gitmeyi düşünmediğini belirtenlerin oranı için bulunan % 95`lik güven aralığı % 53.60 ile % 72.40 arasındadır.

Payrampaşa'da Telefon Kullanım Kapasitesi

Yıl:	Kapasite:
1975(Açılış tarihi)	16.000
.	.
.	.
.	.
1982	16.000
1983	16.020
1984	16.210
1985	18.475
1986	22.231
1987	27.287
1988	33.307
1989	39.477
1990	48.284

Kaynak: İstanbul Yakası Telefon Başmüdürlüğü 1983,1984,1985, 1986,1987,1988,1989 Yılları Yılsonu Rekor Kitapları Hazırlayan, Etüd Planlama Grup Başmühendisliği Rekor ve İstatistik Amirliği

1975 yılına kadar Bayrampaşa'da telefon santrali yoktur.1975 yılında ilk defa Bayrampaşa santrali açılır.0 yıla kadar Bayrampaşa telefon için Fatih Santralından yararlanılmaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi 15 yıllık sürede kapasite % 300'lük oranda bir artış göstermektedir.

Tablo 28

Bayrampaşa'da Evlerde Kullanılan Telefonun
Genel Telefon Kullanımı İçindeki Oranı

Yıl:	Yüzde Oranı:
1975	20
.	.
.	.
.	.
1982	22
1983	22
1984	23
1985	25
1986	33
1987	39
1988	41
1989	40
1990	42

Kaynak : İstanbul Telefon Başmüdürlüğü Abone İşleri
Müdürlüğü Trafik Cetvelleri

Evlerde kullanılan telefon sayısının genel telefon sayısına bölümüyle elde edilen yüzde oranı genel kullanım içindeki ev telefonlarının miktarını vermektedir. Tablodan görüldüğü gibi 15 yıllık sürede evlerde telefon kullanımı % 100'lük bir artış göstermiştir.

Bayrampaşa Bölgesindeki Sanayi Kuruluşlarının

Yıllara Göre Dağılımı

Tescil Tarihi	Üretim alanı	Çalıştırdığı işçi sayısı
1953	iplik	7
1963	sağlık gereç leri	8
1970	lastik	17
1978	çorap	6
1978	plastik hortum	14
1980	giyim eşyası	5
1981	giyim eşyası	26
1982	hava kompresörleri	15
1982	konfeksiyon	64
1983	asma kilit	7
1983	giyim eşyası	7
1983	deri giyim eşyası	26
1984	dış giy. kon.	48
1984	spor ayakkabısı	54
1984	transmisyon mili	6
1984	pamuklu bez ve kumaş	7
1985	giyim eşyası	14
1985	" "	9
1986	sentetik iplik	36
1986	giyim eşyası	31
1986	" "	15
1986	deri kemer, cüzdan v.b.	38
1987	bakır ev eşyası	35
1987	giyim eşyası	47

Tescil Tarihi	Üretim alanı	Çalıştırdığı işçi sayısı
1987	deri mamülleri	8
1987	giyim eşyası	37
1987	PVC vetermoplastik	5
1987	dijital terazi ve ücretlendirme cihazı	24
1988	saç kapı kasası	9
1988	spor ayakkabısı	10
1988	polipropilen torba	5
1988	giyim eşyası	10
1988	pamuklu yatak	9
1989	polietilenfilm	
	branda ve hortum	7
1989	giyim eşyası	12
1989	triko örgü ve konfeksiyon	38
1989	giyim eşyası	8
1989	giyim eşyası	6
1989	emaye mutfak eşyası	7
1989	giyim eşyası	5
1989	" "	12
1989	" "	40
1989	" "	17
1989	" "	5
1989	çorap	8
1989	konfeksiyon ve örme kumaş	22
1989	giyim eşyası	38
1989	" "	37
1989	" "	12

Tescil Tarihi	Üretim Tarihi	Çalıştırdığı işçi sayısı
1989	giyim eşyası	9
1989	" "	12
1989	" "	14

Kaynak : İstanbul Sanayi Odası 28.3.1990 tarihli bilgisayar kayıtları

Tablo da görüldüğü gibi çeşitli alanlarda üretim yapan sanayi kuruluşları değişik tarihlerde Bayrampaşa'ya yerleşmiş bulunmaktadır. Bu kuruluşların dışında ilgililerce belirtilen ve araştıracısının gözlemlediği kayıtlı olmayan pekçok kuruluş Bayrampaşa'da faaliyet göstermektedir. Bunlar genellikle küçük işyerleridir, ve işçi çalıştırmadıklarını beyan ettikleri için bu tabloda yer almamaktadırlar.

Tabloda tescil tarihi olarak daha çok 1980'li yıllar da bir yoğunlaşma görülmektedir. Gene giyim sanayii alanında da bir yoğunlaşma dikkat çekmektedir. Giyim sanayi alanında çalışan işçi sayısı diğer alanlarda çalışanlardan daha fazla görülmektedir.

Tablo 30
Bayrampaşa Sanayi Bölgesinde Tahsil
Edilen Gelir Vergisi Miktarları

Yıl	Miktarı
1980	927.127.304
1981	1.567.087.871
1982	1.648.616.119
1983	2.036.137.453
1984	2.083.468.878
1985	3.210.829.122
1986	5.060.365.319
1987	3.986.484.406
1988	7.393.782.326
1989	11.788.419.602

Kaynak : Bayrampaşa vergi dairesi kayıtları

Tabloda yıldan yıla artan gelir vergisi miktarları
bölgedeki değişmeyi göstermektedir.

Tablo 31
Bayrampaşa Sanayi Bölgesinde Tahsil Edilen
Stopaj Miktarları

Yıl:	Miktar:
1980	3.010.201.254
1981	4.260.347.908
1982	6.043.329.878
1983	9.477.208.131
1984	7.578.202.270
1985	16.523.976.151
1986	25.253.011.490
1987	31.590.562.931
1988	49.406.818.773
1989	102.843.395.780

Kaynak: Bayrampaşa vergi dairesi kayıtları

Stopaj kavramı üretici ve işçi den tahsil edilen vergi anlamında kullanılmaktadır.

Tablo da görüldüğü gibi tahsil edilen stopaj miktarı yıldan yıla artmaktadır.Önemli miktarlara varan bu artışlar bu bölgedeki işçi ve üretici olarak çalışanların artışını ve değişmesini göstermektedir.Bu , aynı zamanda bölgedeki büyüme için de bir gösterge sayılabilir.

Tablo 32
Bayrampaşa Sanayi Bölgesinde Tahsil Edilen
Kurumlar Vergisi Miktarları

Yıl	Miktar
1980	815.486.984
1981	3.328.240.441
1982	5.249.637.897
1983	5.615.311.479
1984	4.843.873.256
1985	7.970.153.836
1986	16.147.499.860
1987	16.073.536.901
1988	27.868.488.536
1989	41.718.772.646

Kaynak: Bayrampaşa vergi dairesi kayıtları

Kurum kavramı bölgedeki sanayi ve diğer alanlarda çalışan kuruluşları kapsamaktadır.

Tablo da yıldan yıla önemli ölçüde artış gösteren kurum vergilerini bölgedeki kuruluşlarda meydana gelen değişmeyi gösterdiği söylenebilir.

IV. BÖLÜM

SONUÇLAR

SONUÇLAR

Bu çalışmanın amacı sanayileşmenin sosyal değişmeye olan etkisini göstermektir.

Araştırmasonunda elde edilen bulgulara bakıldığında şunlar görülmektedir.

Bölgede çeşitli alanlardaki sanayi kuruluşları yıldan yıla büyük artış göstermektedir.

Sanayi kuruluşlarının sayısındaki artışa paralel olarak bölgede toplanan vergi miktarında da önemli artışlar belirlenmektedir. bu hem gelir, hem kurumlar ve hemde stopaj miktarlarındaki artışlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel dağılıma göre erkek nüfus fazladır. Bu farklılık yöreye çalışmak için gelen erkeklerin bir süre ailelerini yanlarına aldırmanmalarından ileri gelebilir. Nüfusun çoğunun yaşları 40 yaşın altındadır. Bu oldukça genç nüfus ülkemiz nüfusunun genç nüfus olma özelliğinden kaynaklanabileceği gibi özellikle ülkemiz için aktif çalışma yaşında olan bu grubun sanayinin talep ettiği iş gücünün karşılayıcı olmasından da ileri gelebilir.

Toplam olarak Anadolu'da doğan nüfus % 55 oranında iken İstanbul'da doğanların % 15 oranında oluşu yöreye olan göçü göstermesi bakımından ilginçtir.

Eğitim düzeylerine bakıldığında elde edilen sonuç ülkemiz genel dağılımına paralel sayılır.

İstanbul dışında doğanların İstanbul'a gelmeden önce yaptıkları işlere bakıldığında çoğunluğun çiftçilik-çobanlık ^{olduğu} görülmekteyken, bu kişiler İstanbul'ageldikten sonra %28 oranında sanayi işçisi olarak çalışmaktadırlar. Ayrıca çalışanlar yaptıkları işin dışında ek işler yapmaktadırlar. % 40 oranında çalışan ek iş yaptığını belirtti. Bu ek işleri çoğunlukla seyyar satıcılık gibi marjinal işler oluşturmaktadır.

İstanbul'a geliş nedenleri içinde Anadolu'dan göç edenlerin % 30'unun ekonomik durum nedeniyle geliş anlamıdır. Yurt dışından göç dışarda tutulursa ekonomik durum olarak ifade edilen iş bulmak için yöreye olan göç önemli bir orandadır.

Evli olan nüfusun eşlerinin doğum yerleri kendi doğum yerleriyle yaklaşık bir paralellik göstermektedir. Bu durumu, İstanbul'a evli gelmeleriyle açıklamak yetersizdir. İstanbul'da evlenen göç etmiş kişilerin eş seçiminde kendi yöresinden bir eş tercih ettikleri sonucuna varılmaktadır.

2 veya 3 çocuğu olanların oranı yarıya yakinken 1 çocuğu olanlar ile 5 ve 5'ten çok çocuğu olanların oranı azdır. Çocukların % 54 oranındaki bölümü henüz öğrencidir. Okul öncesi grup da gözönüne alındığında çocukların yaş ortalamasının küçük olduğu görülmektedir.

Nüfusun % 60i evsahibidir. Buldukları evde 10 yıldan fazla oturanların oranına bakıldığında Bayrampaşa nüfusunun yerleşik bir nüfus olduğu görülmektedir.

Bayrampaşa'da yerleşim süreleri oldukça uzundur. 23 yıldan fazla süredir burada yerleşmiş olanların nüfusun yarısını oluşturmaktadır. Bayrampaşa'da yerleşme nedeni olarak deneklerin yarıya yakını işe yakınlığı göstermektedirler. Buna paralel olarak çalışan işyeri semti olarak % 80 oranında Bayrampaşa ve çevresi belirtilmektedir.

İmkan olsa ilk alınmak istenenlerin başında ev almak gelmesi, kiracılık oranı gözönüne alındığında evsahibi olmaya verilen önemi gösterir.

Evlerde beyaz ve kahverengi eşya kullanımına bakıldığında hemen hemen her evde TV ve buzdolabının, evlerin % 58 inde çamaşır makinesinin, % 43'ünde elektrik süpürgesinin, % 40'ındaysa videonun olduğu görülmektedir. Bu bize Bayrampaşa'daki evlerde yaşamı kolaylaştıran eşyaların yaygınlaştığını hatta lüks sayılabilecek video gibi eşyanın da birçok evde bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca bu dayanıklı tüketim aracı bir anlamda kentle bütünleşme yolu olarak da görülüyor olabilir.

Günlük gazete okumanın % 85 gibi oldukça yüksek bir oranda olmasına karşın kitap okumak % 8 gibi çok düşük orandadır.

Maddi gelire ait soruya yeterli cevap alınamadığı için değerlendirmeye alınmadı.

Evlerde telefon kullanma oranının da yıldan yıla hızlı bir artış gösterdiği görüldü.

Görüşülenlerin çoğunun Bayrampaşa'dan başka bir yere gitmeyi düşünmedikleri (% 63) görüldü. Bu sonuca bakarak bu-

rada oturanların çoğunun çevreyle bütünleştikleri söylenebilir. Ancak bu kişiler sanayi kuruluşlarının çevreyi kirletmesinde yakındalar.

Araştırmacının gözlemleriyle de vardiği sonuç, sanayi kuruluşlarının çevrede olumlu olduğu kadar olumsuz değişmelerde yolaçtığıdır. Evlere çok yakın olan sanayi kuruluşları zehirli de olabilen ve çevreyi kirleten atıklarıyla ve gürültüleriyle burada yaşamayı giderek zorlaştıracaklardır.

Sanayinin getirdiği fiziksel ve kimyasal kirlilik bazı yerlerde fizik ve ruh sağlığını tehdit eder boyutlarda tahmin edilmektedir. Bu konuda kesin yargıya varmak bir başka araştırmanın amacı olabilir.

Araştırmacıya göre bu yöredeki çevresel kirlenmenin giderilmesi ve yeni kirlenmelerin önlenmesi için alınacak önlemler çok yönlüdür. Araştırmacı bu önlemlerin en kısa zamanda alınmasını dilemektedir.

SUMMARY AND RESULTS

The purpose of this study was to enable us to realise the effect of becoming industrialized to social change. On the first chapter of the study, theoretical approaches concerning with becoming industrialized and social change were discussed. On the second chapter the information about research method was realised. On the third chapter the evidences obtained at the end of the research were evaluated and commented.

As to the selection of those to be discussed at the research the random sampling method was used. The negotiation was made with 100 people. Interview and observation techniques were utilised. At the interview previously prepared 28 questions were inquired.

We may summarize the evidences obtained at the end of the research as follows:

45 % of the population are women and 55 % men. The difference on man population in accordance with general adispersion is for that the man coming to the area for labor did not allowed their family members accompany with them. The ages more than half population vary between 19-39 years. The fairly young aged population may either be resulted in the general population average rate or may be assumed as those who meet the demand for manpower in industry field.

30 % of population were born in the Balkans. 23 % east and southeast Anatolia . While the population borning in Anatolia were 55 % but the fact that the population borning in Istanbul were only 15 % are very interesting when we tried to indicated the immigration rate to this province.

When the education level of them handled, although 60 % are primary school graduate, 25 % junior high school and 8 % higher education graduates, the rate of the illeterates are 7 % . When the general rate was taken into consideration this result can be assumed to be nearly in parellel with the general dispersion.

Regarding the labors performed prior to coming to Istanbul of those borning out of Istanbul it was observed that 40 % were farmer and shepherd, 8 % were small scale retailer although 10 % were unemployed. These people after arrival to Istanbul employed in some labors such as industry worker with 28 % workshop owner with 15 %, small-scale retailer 18 %, day laborer with 10 % and manager with 8 %. And besides, they have additional job exept their fundamental labor. 40 % of the employees statet that they had additional job. 25 % of these additional jobs are hawker 63 % of the employees are insured and 35 % are not.

With respect to the immigration reason to Istanbul, 30 % of the population immigrated to homeland from abroad. 30 % of the immigrants from Anatolia immigrated due to economic condition, 27 % are of second generation accompanied with their family when removed. And besides, there are people coming for educational reasons by 11 %

When the immigation from abroad exempted, the immigration for employment described as economical condition is in the outstanding rate.

The spouses birthplaces of the married population are seen to be in parallel with their own birthplaces. It is inadequate to describe this situation with that they had come there as married status.

It was concluded that they preferred the one of their own region regarding spouse selection of the immigrants marrying in Istanbul. It was found out that 30 % spouses of the married population were not working but homemaker, 13 % were small-scale retailer, 12 % were unemployed and currently look for a job and 8 % were employed at industry field.

The rate of 2 or 3 children owners were nearly fifty percent (46 %), and the rate of 1 child owner and 5 children or more than 5 children owner are lower (nearly 5 %, 8 %). 75 % of the children were born Istanbul, 25 % out of Istanbul. And over again 54 percentage are currently student. The children in pre-education level are at 17 percentage. When the age average of the children in the pre-education and primary school level put into consideration, it was seen that age average of whole children were fairly low

60 % of the population is house owner while the rate of the residents inhabiting in their own home for 5 years were at 33 per centage, more than 10 years residents were 45 percentage

These results show us that the population in Bayrampaşa lasted their life in sedentary way.

When studied the particulars of the resided houses, it was seen that 64 % consists of 2 rooms, all houses have electricity, water and drainage

supply, water closet in the houses of 5 % were at the outside the house, the rate of the houses having a kitchen separate from rooms is 87 %, the rate of the houses having a bathroom separate from water closet is 42 %

It was observed that the habitation period in Bayrampaşa were longer. 52 percentage were those inhabits for more than 23 years. And 77 percentage were those inhabits in Bayrampaşa for more than 10 years. The reason for residing in Bayrampaşa is for that it was next to workplace at 48 % , for being a house owner at 23 %. The statement at 80 % percent was for that their workplace area labored in Bayrampaşa and its environment.

The fact that the first thing considered to be purchased when available was house and when remembered that the rate of the house under rent., the importance of having a house appears. Although 33 percentage wished be house owner, the rate of those who want to buy households especially furniture is 25 %. The rate of people eager to buy a private car is 20 %.

Regarding the usage of white and brown object in houses, TV and refrigerator were occupied by even all, washing machine by 58 %, electric sweeper by 43 %, and video by 40 % . This conclusion shows us that the object making the indoor life simpler were widespread and even the luxury object such as video. In addition, enduring consumption goods may have been considered as ones necessary to become a united whole with city life standarts.

Although daily newspaper reading rate is rather high such as 85 %, book reading rate is slightly lower by 8 % . The rate of attendance to theatre is, when considered all population, 30 % and this rate can be accepted as fairly good.

It was concluded that the interviewed people were not eager to go somewhere out of Bayrampaşa (63 %). When regarded this result most inhabitants can be said that they had become united with the environment. However, they complained for the pollution resulted in industrial establishments.

Final conclusion obtained by observation method of the research is that the industrial establishment either caused the positive changes to occur as much as negative changes. The industrial establishments next to resident area would make the life difficult day by day by their residual articles and noise outputs.

The pollution resulted in the industry are estimated that it was on the level menacing the physical and psychological health. To obtain the final conclusion on this subject may be taken a goal by other research.

From the point of view of the researcher, the fact that the necessary measures to be taken for preventing the recent pollution and environmental pollution in this region are multiple being social and legal measures. The researcher wish the necessary measures are immediately taken.

KAYNAKLAR

- Akat, İlter, Türkiye`de sanayiye yönelme ve sanayileşmede krediifanksiyonları, İzmir, 1968
- Appelbaum, Richard P., Toplumsal değişim kuramları, T.İş Bankası Kültür Yayınları, Sosyal ve Felsefi eserler dizisi No : 30
- Atalay, Beşir, Sanayileşme Sosyal Değişme (Kırıkkale Araştırması), Sosyal Planlama başkanlığı Planlama Dairesi 1983
- Bottomore, T.B., Toplumbilim (çev.Ünsül Oskay), Beta Yayınevi, İst., 1984
- Erlaçın, Şükrü , Endüstri işletmeciliği, Ege Ü. Yayını , İzmir, 1971
- Eserpek, Altan, Sosyal Kontrol , Sapma ve Sosyal değişme A.Ü. Yayınları, Ank. 1976
- Galbraith, J.K., Kuşku Çağı (Çev. N. Himmetoğlu, R. Aşçıoğlu) İst., Altın Kitaplar 1979
- Güvenç, Bozkurt, Sosyal ve Kültürel Değişme, Hacettepe Ü. Yay. Ank.1976
- Hart, Charles W. M., Zeytinburnu Gecekondulu Bölgesi, (Çev. Nephhan Saran), İ.T.Ö. Yayını İst., 1969
- Keleş, Ruşen, Türkiye`de Şehirleşme ve Gecekondulu, 100 Soruda Dizisi , İst. 1978
- Kongar, Emre, Toplumsal Değişme Kuralları ve Türkiye Gerçeği Remzi Kitabevi, İst.1981
- Kurkkan, Amiran, Sosyal İlimler Metodolojisi, İst., 1978
- Küntay, Esin, Kent Sosyolojisi 1989 -1990 Öğretim Yılı Basılmamış ders notları
- Muşlu, Ayşe, Değişim Sosyolojisi, 1989-1990 Öğretim Yılı , Basılmamış Ders Notları
- Ozankaya, Özer. Toplumbilime Giriş, A. Ü. Yay., Ank. 1977

- Özgür, Özlem, Sanayileşme ve Türkiye,100 Soruda dizisi,
2.Basım , İst. , 1978
- Sencer,Yakut, Türkiye`de Kentleşme, Ank. ,1979
- Tezcan,Mahmut, Sosyal ve Kültürel Değişme, Ank., 1984
- Turhan, M. Nevres, Sanayileşme Düzeyleri Farklı Uluslararası
İktisadi Bütünleşmeye Doru Ank. 1979
- Türkdoğan,Orhan, Sanayi Sosyolojisi, Türkiye'nin sanayileşmesi
Dün- Bugün- Yarın,Ank., 1981
- Tütengil, Cavit Orhan Az gelişmenin Sosyolojisi,İst., 1984
- Tütengil ,Cavit Orhan Sosyal bilimlerde araştırma ve metod
İst.1978

EK- I

SORU CETVELİ

GÖRÜŞME SORU CETVELİ

- 1-Cinsiyeti :
- 2-Doğum Yeri :
- 3-Doğum Yılı :
- 4-Eğitim Durumu :
- 5-Mesleği :
- Ek işi :
- 6-Çalıştığı işyeri semti :
- 7-Kaç yıldır İstanbul`da yaşıyor?
- 8-İstanbul`a gelmeden önceki işi :
- 9-İstanbul`a gelmiş nedeni :
- 10-Başka bir yere gitmeyi düşünüp düşünmediği :
- 11-Eşinin Doğum yeri :
- 12- " eğitimi :
- 13- " mesleği :
- 14- Çocuk sayısı :
- 15- Çocukların doğum yerleri :
- 16- " eğitim durumları :
- 17- Son bir yıldır bir ayda eve giren toplam gelir :
- 18- Oturmakta olduğu evde kaç yıldır oturmakta olduğu :
- 19- Oturduğu evin sahibi mi? Kiracısı mı ?
- 20-Ev kaç odalı?
- 21-Oturduğu evde hangileri var?
Elektrik : , Akarsu: , WC: , Mutfak : , Banyo :
- 22-Hangilerini kullanıyorlar?
TV : , Buzdolabı : , Fırın : , video : , Elektrik süpürgesi : , Çamaşır makinası :
- 23-İmkan olsa ne almak isterdi?

24-Kaç yıldır bu semtte oturuyor?

25-Neden bu semtte oturuyor?

26-Sinema veya tiyatroya gider mi?

27- Günlük gazete , dergi , kitap okur mu?

28- Sağlık sorununu nasıl çözümler?

